

Toekomstdenken in de politiek

De vorige columnist, Henri Goverde, heeft de pen doorgegeven aan Arno van der Avort

Het vermogen van de politiek om toekomstige maatschappelijke ontwikkelingen goed in te schatten is gering. Het politieke spel en de politieke opportuniteit van de korte termijn maken dat de visie op de toekomst vaak wordt bijgesteld. De politieke werkelijkheid van bijvoorbeeld een regeerakkoord dicteert dan hoe de toekomst gezien moet worden, óók als de ontwikkelingen na enkele jaren in een andere richting wijzen. Vandaar dat ik in 1988, samen met nog negen vertegenwoordigers van de 'jongere' generatie, met de nodige scepsis aan een klus begon waartoe het hoofdbestuur van D66 ons had uitgenodigd. Naast de commissie 2000 (de 'oudgedienden') vormden wij de zogenaamde commissie 2001. Beide commissies hadden als taak de belangrijkste toekomstige ontwikkelingen in beeld te brengen en aan de hand daarvan de politieke prioriteiten voor D66 te formuleren. Gaandeweg de discussies begon ik steeds meer begrip voor de praktijkpolitici te krijgen: de werkelijkheid van straks èn nu laat zich niet zo helder en eenduidig beschrijven. En hoewel we onszelf beschouwden als rechtgeaarde D66ers, was het verbijsterend te ontdekken hoe verschillend onze visies waren! Uiteindelijk ontstond uit ons geworstel toch een verslag. De grote vraag was alleen: hoelang zal deze visie, immers ook maar één keuze uit vele, geldigheid behouden?

Nu binnen de partij een project is opgestart om de gedachtenvorming in D66 te stroomlijnen, doet zich de mogelijkheid voor deze vraag expliciet te beantwoorden. In het kader van 'het project' wordt de commissie 2001 immers gevraagd de ontwikkelingen van de laatste jaren te vergelijken met de voorspellingen uit het verslag van 1988.

Om alvast een voorsprong te nemen op de uitkomsten van deze vergelijking, vind ik dat de politieke prioriteiten voor het komende decennium moeten zijn: goed onderwijs, een heldere opzet van de sociale zekerheid, veiligheid, een effectieve infrastructuur, een schoon milieu, maatschappelijke betrokkenheid in de vorm van werkgelegenheid in de meest brede zin en een fundamentele democratisering van de samenleving. Wanneer aan deze voorwaarden is voldaan, zijn mensen ook in staat zich in vrijheid te binden en gemeenschapszin te ontwikkelen. Dit laatste betreft de kernvraag voor de komende decennia: hoe kan de individuele mens toegerust worden met de benodigde kennis en vaardigheden, opdat hij ondanks toegenomen onzekerheden in staat is een levenspad te vinden dat voor hem én voor de gemeenschap waarin hij leeft bevredigend is.

Arno van der Avort is directeur van de vakgroep Algemene Sociale Wetenschappen aan de Universiteit Utrecht. Voor D66 is hij momenteel lid van het bestuur van SWB D66.

Het gaat om het ontstaan van een verantwoord evenwicht tussen individuele ontplooiing en maatschappelijke eisen. Een inspirerende overheid is hiervoor onontbeerlijk. Daarbij hoort allereerst een bescheiden opstelling, vanuit het besef dat de overheid slechts een beperkte rol kan spelen in de vormgeving en de beweging van de maatschappij. Dit vereist een herbezinning op de omvang en vooral de aard van overheidstaken.

Voor politieke partijen ligt er een taak om te fungeren als platform, waar mensen en organisaties elkaar ontmoeten. Zij zullen de organisator en katalysator van maatschappelijke discussie, opinie- en consensusvorming moeten worden.

Hopelijk herkent de lezer zich hierin en ziet hij ook de genoemde vraagstukken als de belangrijkste voor de komende tien jaar. Het bovenstaande is echter exact dezelfde visie als die in het eindverslag van de commissie 2001! Dat is mijn tamelijk onthutsende conclusie na herlezing van het verslag.

Naar mijn mening zijn we bij het zoeken naar oplossingen voor de belangrijkste vraagstukken die zich tegen het einde van de twintigste eeuw hebben aangediend, in bijna tien jaar niet veel verder gekomen. Zegt dat nou ook iets over D66, als politieke partij? Ik kom in elk geval tot de volgende aanbeveling: in plaats van de stroomlijning van ons politieke gedachtegoed na te streven, doen we er verstandiger aan na te denken over de manier waarop een politieke partij effectief kan bijdragen aan het organiseren van de discussie over bovenstaande centrale vraagstukken.

Het gaat om de platformfunctie waarover de commissie 2001 in 1988 reeds sprak. Als het de politieke partij lukt daadwerkelijk een openbare plaats voor debat en meningsvorming te worden, kan zij een essentieel bestanddeel vormen in het cement van de samenleving. En als het onlangs gestarte project zou leiden tot een beter besef en een betere invulling van deze maatschappelijke functie, dan steun ik het van harte. De aanpak van het project, die nog het meest concreet blijkt uit de 27 in de marge van de notitie 'Voor de verandering' genoemde activiteiten, stemt mij in elk geval hoopvol. Maar we zullen tevens weerstand moeten bieden aan de neiging om gaandeweg, sluipenderwijs, de stroomlijning van ons gedachtegoed centraal te gaan stellen. Niet de antwoorden zijn het meest interessant, maar, zoals de notitie besluit: "het stellen van vragen is kenmerkend voor de kracht van D66. Want alleen degene die de goede vraag stelt heeft de kans om het juiste antwoord te vinden". Laten we deze kans goed benutten!

Dit is de laatste in de reeks zogenaamde 'kettingcolumns', waarin de schrijver steeds de pen doorgaf aan een volgend columnist.